LANDSFORENINGEN FOR
bygnings- og landskabskultur

FREDNINGSFORSLAG

SYDDJURS KOMMUNE – DEN TIDL. ENTREPRENØRSKOLE, NU DANHOSTEL EBELTOFT

LANDSFORENINGEN FOR BYGNINGS- OG LANDSKABSKULTUR – BORGERGADE 111, 1300 KBH K – TLF. 70 22 12 99 – MAIL@BYOGLAND.DK – BYOGLAND.DK

Forslagsstiller:	Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur
Kommune:	Syddjurs Kommune
Adresse:	Egedalsvej 5, 8400 Ebeltoft
Matrikel nr.:	105a, 106, 107c Ebeltoft Markjorder
BBR_nr.:	706-9934-1
Ejer:	Ebeltoft Idrætscenter (EBIC)
Betegnelse:	Den tidligere Entreprenørskole
Komplekstype:	Undervisning, kursuscenter
Opførelsesår:	1967-68
Omfang:	Det firelængede anlæg (1967-1968) med tilbygning (1986) af arkitekterne Friis og Moltke samt gårdsplads og omgivende landskab af landskabsarkitekt Sven Hansen.

FREDNINGSOMFANG

Det firelængede anlæg (1967-1968) med tilbygning (1986) af arkitekterne Friis og Moltke samt gårdsplads og omgivende landskab af landskabsarkitekt Sven Hansen.

BYGNINGSBESKRIVELSE

Den tidligere entreprenørskole ligger højt hævet i landskabet sydøst for Ebeltoft bykerne. Skolen ligger sammen med nabobygningen, Den Europæiske Filmhøjskole i 'et slip' i landskabet imellem sommerhus- og boligområder mod nord og en tæt beplantning af gran og fyr mod syd. Fra området er der en storslået udsigt mod vest ud over det lavere landskab og Ebeltoft Vig.

Bygningerne putter sig i vidt omfang i det omgivende, bølgende landskab. Adgangen til anlægget sker fra vest. Herfra stiger vejen op gennem det græsklædte område med enkelte spredte fyrretræer. Først tæt på, efter et sving, afslører bygningerne sig, og senere anes også den store, betonbelagte gårdsplads.

Bygningerne lukker sig omkring denne centrale gårdsplads, hvortil der er adgang fra en åbning i det sydvestlige hjørne. Alle bygninger er opført i grå beton og har græsklædte tage, som skråner ud - og ned mod det omgivende terræn. Bygningerne er ind mod gården i én etage. Vestlængen fremstår ud mod terrænet i to etager, med en énetages tilbygning (1986) mod nord. Den vestlige del af sydlængen fremstår ligeledes i to etager mod landskabet.

Bygninger og den betonbelagte gårdsplads fremtræder konsekvent, stramt bearbejdet og tydeligt menneskeskabt i modsætning til det omgivende, tilsyneladende uberørte landskab.

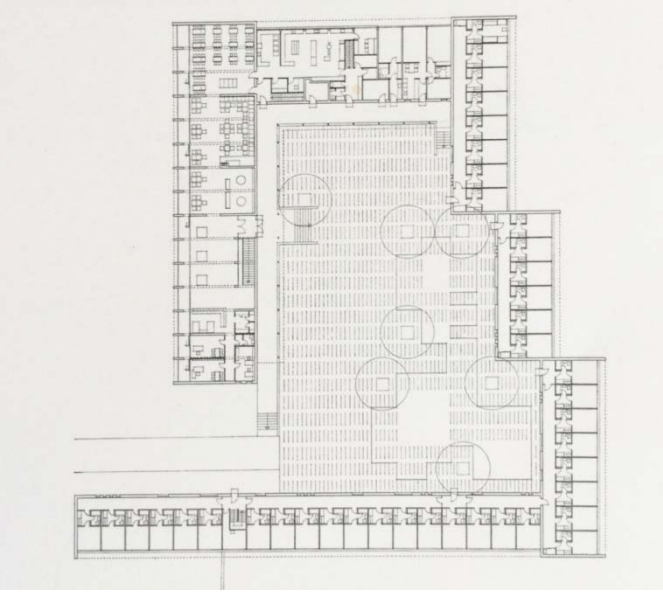

Stueplanen viser, hvordan værelsesfløjene er placeret mod syd og øst mens fællesfaciliteterne ligger mod nord og vest og forbindes i gårdrummet af en nedsænket forbindelsesgang.

På gårdsiden af vest- og nordlængen går en nedsænket, overdækket gang, hvorfra der er adgang til bygningerne. Gangen er ligesom bygningerne overdækket af et skrånende, græsklædt tag. Gangen giver mindelser om en klostergang.

Gårdspladsen er belagt med store, rektangulære betonfliser på 60 x 180 cm. I gårdens sydøstlige del er de for stedet tidligere så karakteristiske lave spejlbassiner nu erstattet af græsklædte felter, der er hegnet med lave hvidmalede stakitter. Spredt i gården står enkelte fyrretræer. I øvrigt findes en række hvidmalede betonpullerter. Der er cylinderformede lamper i kobber, en version monteret på væggene ved dørene og en på stander, placeret frit i selve gården.

Alle vinduer mod gårdrummet er beskedne. Både døre og vinduer er stafferede med bred, hvid markering.

Vestlængen rummer øverst reception og opholdsstuer, og nederst undervisningslokaler. Længst mod nord er en enetages tilbygning, der er føjet sammen med vestlængen via et glasatrium. Nordlængen rummer køkkenfaciliteter og i det østlige hjørne, fælleslokaler for vandrerhjemmets gæster. Øst- og sydlængerne er værelsesfløje. Fra hvert værelse er der udsigt til det omgivende terræn. Fordelingsgangene til værelsesfløjene i øst- og sydfløjene ligger inde i bygningerne mod gården.

Fælles for facaderne mod landskabet er, at det er sorte, taktfaste vinduer - indrammet af den enkle betonkonstruktion - der danner det primære motiv. Bygningen har ingen sokkel og selve facaden er trukket ind under det store tagudhæng. Gavlene er betonskiver, der lukker af for hver længe i husets profil.

Afhængig af rummenes brug varierer vinduerne i størrelse. Fællesrummenes vinduer er høje og placeret på en blåmalet brystning. Vinduerne til beboelsesværelserne er mellemhøje og har betonfacade under. Køkkenvinduerne er lave og ligeledes med betonfacade under. Alle vinduer går helt op under taget.

Vestlængens facade mod landskabet er to etager høj. Tagudhænget hviler på en række betonskiver, der danner en søjlegang langs facaden. På øverste niveau er der en svalegang med værn af svære, hvide rør. Rørene møder betonskiverne i et stafferet, hvidt felt. De nuværende ejere, har udvidet svalegangen til en balkon ud fra spisestuen.

Den et etages tilbygning har også motivet med betonskiver. Tilbygningen er fem fag lang, der er tre glasfag, to med udgangsdøre og to fag med træbeklædning. Tilbygningen møder den oprindelige vestlænge via et atrium i glas.

Nordlængen er otte fag lang og har ingen gavle, da den ligger omkranset af vest- og østlængerne.

Østlængen består af tre forskudte sektioner. Fra nord er sektionerne otte, seks og otte fag lange. Forskydningerne optages af betongavle.

Sydlængen er 19 fag lang. I de seks vestligste fag er bygningen to etager høj. Landskabet er tilpasset så den nederste etage putter sig ned i en hulning, der afgrænses af en støttevæg i beton og græsklædte skråninger. Foran de seks værelser i underetagen er der lagt en terrasse, der er direkte udgang til terrassen fra værelserne. Værelsernes vinduesmotiv er som i fællesrummene med vinduer placeret på en malet brystning.

Fra gårdspladsen er der adgang til vestfløjen via en bred trappe, der fører ned til den nedsænkede gang. Her er der via en tofløjet glasdør adgang til entréen og herfra videre ind i foyeren. Receptionen er placeret i foyeren sydvestlige hjørne. Ved siden af receptionen er en gang, der fører til kontorer og depotlokaler, og modsat receptionen er der tilføjet toiletter med direkte adgang fra foyeren.

I foyeren fører en bred trappe til underetagen.

Fra foyeren er der adgang mod nord til opholdstue, pejsestue og spisestue. Alle stuerne har vinduer fra gulv til loft mod vest. De er opdelt af husets takstfaste betonkonstruktion, der med dragere i loftet angiver fagdelingen. Opholdsstuen er to fag, pejse- og spisestuen er tre fag brede.

Opholdsstuen benyttes i dag som festlokale. Gulvet er nyt parket, og i det ene hjørne er der lavet en lille forhøjning, som bruges som scene. I loftet er endnu de oprindelige cylinderformede lamper. Mellem opholdsstue og foyer er en skydedøre med original udsmykning af Emil Gregersen. De nuværende ejere har sat et vindue i døren.

Pejsestuen er i åben forbindelse med opholdstuen. Skorstenen er muret op og hvidmalet. Hele vejen langs væggene i pejsestuen er en muret bænk, der danner bund i pejsen, for herefter at forsætte som regulær siddebænk. Der er hynder, som markerer de enkelte pladser. Selve pejsen består af en sort jernkasse, der er monteret på skorsten og væg. Under jenskassen er der på bænken markeret et areal til brænde vha. teglklinker.

Spisestuen er den sidste af de tre stuer, den støder op til køkkenet i nordlængen. Mellem spisestue og pejsestue er en skydedør med original udsmykning af Emil Gregersen. Døren mod køkkenet er ligeledes udsmykket af Emil Gregersen. Det ene vinduesfag er udskiftet med en dør, der giver adgang til en balkon, som er tilføjet af den nuværende ejer. Balkonen skyder sig ud og forbi søjlerne og fri af tagudhænget. Den er udfført i galvaniseret stål, brædder og har umarkeret glasværn.

I vestlængens underetage er der fællesfaciliteter. Nordligst er tilbygningen, som består af et stort konferencelokale med et lille kontrolrum til AV udstyr samt toiletter og depot.

Atriummet mellem tilbygning og vestlænge er glasoverdækket og gulvet er af kvadratiske betonfliser.

Herefter kommer mod syd: to undervisningsrum, et møderum, en stue og internetcafe i åben forbindelse med foyeren via trappen. Længst mod syd er der seks grupperum og toiletter. Her er det værd at bemærke, at der er forholdsvis mange herretoiletter, med al sandsynlighed fordi der var overvægt af mandlige kursister, da ejendommen blev opført.

Nord for stue og internetcafé lægger gangen sig i bygningens øst side, syd for i midten af bygningen. Som i overetagen er betonkonstruktionen synlig og taktfast. Mellem betonsøjlerne er høvlede, hvidmalede brædder. Gulvet er belagt med rektangulære Opdal skiferfliser.

Undervisningsrummene er større lokaler med et med et væghængt skab og en brun, glaseret håndvask monteret på en skiferplade. Væggene er som i gangen høvlede, hvidmalede brædder.

Møderummet er et fag bred og ligeså dybt som undervisningsrummene.

I midten omkring trappen åbner gangen sig op i bygningens fulde bredde, her er indrettet en stue. Under trappen er der internetcafé til vandrerhjemmets gæster.

De seks grupperum er et fag brede hver, der er ovenlys over døren ud mod gangen. Betonkonstruktionen er synlig og væggene mod gangen er høvlede, hvidmalede brædder.

Nordlængen huser det professionelle industrikøkken inkl. grovkøkken, fryserum og depoter samt kontorer. Der er en trappe til underetagen. Længst mod øst findes fælleslokaler for vandrerhjemmets gæster. Oprindeligt lå en lejlighed, hvor der i dag er fælleskøkken, vaskerum og spisestue.

I nordlængens underetage er der depotrum, sauna (brugt som depotrum), toiletter og en hyggestue, hvor der nu er poolbord, dart og bordfodbold. Underetagen er forbundet med vestlængens underetage og industrikøkkenet i nordlængens overetage.

Alle værelserne i øst- og sydlængen fremstår efter samme koncept. Der er adgang via fordelingsgangen inde i længen. Lige inden for døren er en indbygget garderobe med skabsplads og afsætning til kuffert. I værelse 1-4 er de oprindelige nagelfaste garderober udskiftet med et moderne garderobemøbel. Modsat garderoben er der badeværelse. Alle badeværelserne har terrazzogulv og hvid sanitet. På væggene er kvadratiske klinker i lys dueblå. Mod gangsiden er der bruseniche, der angives via forhøjning i gulvet og et badeforhæng. I selve opholdsrummet er der plads til en dobbeltseng og et vægmonteret, smalt skrivebord. De nuværende ejere, har fjernet skrivebordene og opsat klap-ud-køjer i en række af værelser i sydlængen . Værelserne har alle vinduer mod landskabet.

De to værelser, der ligger ved siden af trappen til underetagen, er omdannet til fælles opholdsrum.

VEDLIGEHOLDELSESTILSTAND

Bygningen fremtræder umiddelbart velholdt, men med mindre, synlige betonreparationer.

BYGNINGSHISTORIE

Skolen er opført i 1967-68 som kursuscenter for Entreprenørforeningen af arkitektfirmaet Friis og Moltke med arkitekt Jørgen Jørgensen som medarbejder. Beregning af de bærende konstruktioner er foretaget af P.E. Malmstrøm. Beregning af installationer af S. Abrahamsen & H.P. Nielsen og Sven Hansen har været landskabsarkitekt på anlægget. Udsmykning af dørene i reception og restaurant er udført af maleren Emil Gregersen, som også har stået for den oprindelige farvesætning i øvrigt.

Skolen er opført i slutningen af den periode, som ofte betegnes som dansk arkitektur og designs guldalder. Danske arkitekter rejste ud og hentede inspiration fra fx USA og Japan. Økonomien var god og der var lyst og mod til at afprøve nye teknikker og materialer. Især blev betonens mange muligheder udforsket. Dertil kom, at der med velfærdssamfundet blev satset på længere og bedre uddannelse. I den forbindelse opstod også helt nye holdninger til, hvad der ville være de bedste og mest inspirerende rammer for læring. Det drejede sig både om bygninger inden for den offentlige sektor, herunder gymnasier og seminarier, fx Holbæk Seminarium (1967) og om bygninger til arbejdsmarkedets parter. Her er såvel Entreprenørskolen i Ebeltoft (1967-1968) som LO-skolen i Helsingør (1969 og 1974-1987) helt forskellige, men begge fremragende eksempler.

Perioden var også kendetegnet ved, at der ofte var et tæt samarbejde mellem arkitekter og landskabsarkitekter samt forskellige kunstnere.

Friis og Moltke tegnede i 1960'erne og 1970'erne en række bemærkelsesværdige betonbyggerier, især i Jylland. Stilen var brutalisme. Friis og Moltke har i mange af deres værker samarbejdet med maleren Emil Gregersen.

Anlægget ligger meget uprætentiøst, gemt ind i det åbne, bølgende landskab. Dette forstærkes af, at landskabet er trukket helt ind til bygningerne. De omgivende jorder er sandede og næringsfattige og giver plads til en mangfoldig og efterhånden ikke så almindelig vegetation med en dertil hørende varieret bestand af sommerfugle og andre insekter. Blandt de mange blomster, som gror her, og som er karakteristisk for de tørre og ugødede bakker kan nævnes: bakkenellike, gul evighedsblomst, kløvplade, krageklo og kobjælde. Med tiden er der lagt en række slåede stier i græstæppet, men ellers er området prisværdigt friholdt fra pasning. Spredt i området står en række forskellige mindre træer. Det er vigtigt, at der jævnligt sker en udtynding, så landskabets åbne karakter og den tilhørende vegetation fastholdes, og at området ikke 'springer i skov'.

Annemarie Lund skriver om Entreprenørskolen i Danmarks Havekunst III: "Landskabets nøjsomme karakter understreges tillige af gårdrummets puritanske udformning, selv om dette er spartansk på en arkitektonisk måde. Fladen består at store, lyse betonfliser, der er støbt på stedet og lagt i et stramt mønster. I kontrast hertil står syv solitære fyrretræer omkring de fire spejlbassiner, der med kanaler forbindes til et sammenhængende system."

Omkring 2001 er gården renoveret. I den forbindelse er de oprindelige fyrretræer erstattet af nye, der er indlagt belysning omkring træerne og de oprindeligt spredte vandplanter er fjernet. Senest er vandfladerne erstattet af græs, og området indhegnet af lave hvidmalede stakitter. De hvide, mobile betonpullerter og de fritstående lave lamper er bibeholdt i området.

I afsnittet om Entreprenørskolen i bogen 'The Enclosed Garden' giver Rob Aben og Saskia de Wit en meget indsigtsfuld beskrivelse af skolen og dens landskab. De omtaler den som et kloster til læring, hvor anlægget er udformet til at udfylde den daglige rytme med arbejde, spisning, søvn og fritid, hvor forskellene i geometri og rum stemmer overens med opdelingen i forhold til formålet. De sider, der vender mod udsigten mod vest, indeholder undervisningslokaler med store glaspartier, mens soveværelserne er gemt væk mellem klitterne, og den tilbageværende fløj, der omfatter køkkenafdelingen ligger som kilet ind imellem den fælles og private zone. Alle værelser er placeret i det ydre med udsigt og alle gangarealer ind mod gårdsiden. Den fælles del af bygningen har adgang fra det forsænkede galleri, hvorfra gårdspladsen (haven) ses i øjenhøjde. Trædesten i bassinerne giver adgang på tværs af gårdspladsen. Her leder fire døre frem til soveværelserne, hvis præg af isolation forstærkes af den kendsgerning, at man kun kan komme til dem fra den indre gård. Værelserne i sydfløjens underetage er en undtagelse, da de har adgang til en lille terrasse mod syd. Gårdspladsen forener to helt adskilte funktioner: Den er både et ankomstområde og et sted til afslapning, en dobbelthed som er udtrykt i opdelingen i land og vand.

Videre finder Aben og de Wit, at gårdspladsen udtrykker japansk enkelthed i et dansk landskab samt at betongulvfliserne og de skulpturelle fyrretræer giver associationer til tatami og bonsai. (Tatami er navnet på de måtter, som anvendes på gulvene i traditionelt indrettede japanske rum.)

Entreprenørforeningen solgte i 2010 stedet til Ebeltoft Idrætscenter (EBIC), som siden har drevet anlægget som vandrehjem.

Ebeltoft Idrætscenter har efter overtagelsen gennemført forskellige ændringer. Mest markant er nok den i 2015 gennemførte ændring af gårdspladsens spejlbassiner til indhegnede græsfelter. Det er oplyst, at denne ændring er gennemført, da det var svært at holde vandet rent og for at undgå, at børn drukner.

Østlængen er ændret i forbindelse med indretning af fællesfaciliteter til vandrerhjemmets beboere. Tidligere var her en lejlighed til en ansat på skolen. Andre eksempler er, den meget dominerende dekoration af receptionens vægge samt ændringen af den en af Emil Gregersens farvesatte skydedør mod receptionen. Her er isat et vindue og siden mod receptionen er malet over, så den matcher den nye vægdekoration. Farvesætning m.m. af de to andre af Emil Gregersen farvesatte dørpartier er bevaret. Døren mod køkkenet er nu ensfarvet på køkkensiden mens dekorationen mod spisestuen er intakt.
En anden meget synlig ændring er montering af en balkon ud fra spisestuen. Balkonen understøttes af tynde ben og værnet er af glas.

De nuværende ejere har her udover lavet en række ændringer bl.a.:

- Receptionen var oprindelige blot en vinkelformet skranke, i dag er der sat en glasoverdel på.
- Etablering af toiletter ved siden af receptionen
- Gulv og scene i opholdsstue, hul i skydedør mod foyer.
- Spisestuen, udskiftning af vinduefag til dør mod balkon.
- løbende udskiftning af vinduer
- Nye garderobeskabe i værelse 1-4
- Græs, stakitter og terrasse i gårdrummet

Arkitekterne, landskabsarkitekten og maleren:

Friis og Moltke startede deres samarbejde allerede i studieårene. Tegnestuen har eksisteret fra midten af 1950'erne og er stadig aktiv. Omkring de første 25 år af tegnestuens levetid kunne man tale om en decideret Friis og Moltke arkitektur. Her stod de for mere end 150 enfamiliehuse, men også en lang række rådhuse, idrætsanlæg, kursusejendomme, hoteller og skoler blev opført efter tegnestuens anvisninger.

Arkitekterne havde en forkærlighed for det robuste og enkelte, og betonen var særlig god, fordi den kunne bruges i alle bygningens elementer, så bygningen dermed kan vokse direkte op af jorden. Af andre betonanlæg fra tegnestuen kan nævnes Scanticon i Aarhus, feriehusene på Helgenæs og Hotel Lakolk på Rømø.

Friis og Moltke har altid ønsket, at deres bygninger skulle fremstå som helheder, derfor har de også stor tradition for at arbejde sammen med kunstnere. Endvidere er der udviklet møbler i tegnestuens enkelte og robuste formsprog, der passer til de prunkløse og rå bygninger.

Særligt maleren Emil Gregersen har tegnestuen arbejdet tæt sammen med. Han har blandt andet være med på studieture til Sydeuropa for at se de nyeste tendenser. Gregersen har skabt de særegne kulørte stafferinger omkring døre og vinduer, der eksempelvis ses i Hotel Lakolk, Kalundborghallerne og Entreprenørskolen. På samme måde er de farvesatte, geometriske felter på skydedøre et motiv der ses andre steder end i entreprenørskolen. Eksempelvis i Hotel Stavrby Skov (nu Strib efterskole) og Skjoldhøj Kirke.

Et fællestræk for tegnestuens store bygninger er et stort rum i midten hvorfra resten af anlægget udfolder sig. I entreprenørskolen er det den stramt udførte gård, som har denne funktion.

Friis og Moltkes indflydelse på dansk arkitektur har været stor på grund af deres distinkte udtryk og solide arkitektur. En lang række af deres byggerier er offentlige anlæg med udadvendte funktioner, der inviterer indenfor, derfor har mange haft deres gang i arkitekternes huse.

I Danmark er de blandt de dygtigste arkitekter inden for brutalismen. De har med stor succes tegnet bygninger inden for alle stilens muligheder i både tegl og beton.

Andre værker af Friis og Moltke i udvalg: Listen herunder omfatter tegnestuens byggerier af større skala fra de første ca. 25 år.

1957	Midtjysk ungdomsskole, Ejstrupholm	
1961	Bruun og Sørensen, Aarhus	
1962	Tre Ege, Brabrand	
1963	Feriehus på Helgenæs	
1963	Hotel Hvide Hus, Ebeltoft	
1964	Rækkehusene Skelhøje, Ebeltoft	
1964	Marienlund, Aarhus	
1965-1968, 1968-1969,	Tingstedet, Aarhus	
1966	Hotel Lakolk, Rømø	
1966-1967	Hotel Stavrby Skov, Middelfart	
1967-1969	Scanticon, Aarhus	
1968-1969	Vejlby-Risskov Amtsgymnasium	
1970-1971	Bøgehøj, kursuscenter, Ebeltoft	
1970-1973	Skjoldhøjkollegiet, Aarhus	
1971-1973	Skanderborg Amtsgymnasium	
1972	Odder Rådhus	
1973-1974	Viborg Gymnasium	
1974	Thisted Gymnasium	
1975	Amtsgård Nordjyllands Amt	
1977	Kalundborg Hallerne	Fredet 2013
1980	Morsø Rådhus	

Sven Hansen:

Annemarie Lund, Danmarks Havekunst III, side 227:
”Sven Hansen (1910-89) har stået for en stribe råstærke anlæg, hvor der gang på gang opnås ”momenter af perfektion””. Og senere side 243: ” Sven Hansens mange haveanlæg vil blive stående som noget af det bedste i dansk have- og landskabskunst. Hans store force var - i nært samarbejde med arkitekter – bygningers disponering og placering i landskabet, det at lægge bygninger, så bygning og landskab blev en helhed. Dertil smuk terrænbehandling og enkle markante plantninger.Blandt hans væsentligst værker kan nævnes: Hillerød Kirkegård og Skansebakken (1956), Vangeboskolen (1957-60) i Søllerød, Glostrup Kirkegård (1960-61), Holbæk Seminarium (1961-67) – alle Bornebusch, Brüel og Selschau. Glostrup Sygehus (1950-58), Bo & Wohlerts bebyggelse Kirstineparken (1962-64) i Hørsholm, Entreprenørskolen (1967-68) sm Friis og Moltke, Radio- og Tv-huset (1971-73) i Aarhus sm C.F. Møllers Tegnestue, haven ved Musikhuset i

Aarhus (1979-82) sm Kjær & Richter samt Ebba og Sven Hansens egen have (1970) i Brabrand og billedhuggeren Erik Heides have (1976) på Mors.

Emil Gregersen:

Emil Gregersen (1921-1993) arbejdede i de sidste mange år i en stadig veksling mellem ateliermalerier og udsmykningsopgaver. Emil Gregersen arbejdede samme med Friis og Moltke på ca. 40 projekter, herunder på Bruun og Sørensens bygning (1961), Åboulevarden i Århus, Hotel Lakolk (1966) på Rømø, Hotel Stavrby Skov (1967) i Strib, Skjoldhøj Kirke (1985) i Aarhus og Entreprenørskolen (1967-1968) i Ebeltoft.

KILDER

The Enclosed Garden, History and Development of the Hortus Conclusus and tis Reintroduktion into the Present-day Urban Landscape. Rob Aben and Saskia de Wit, Rotterdam 1999. Entreprenørskolen at Ebeltoft, side 175-179. Der er vedhæftes både en kopi af siderne fra bogen og et forsøg på en dansk oversættelse af teksten.

Friis & Moltke, Poul Erik Skriver – Arkitektens Forlag 1997

I al enkelhed, Jørgen Rahbek Thomsen – udstillingsbog til jubilæumsudstilling i 2004

Arkitektur 6, 1968 side 271-282, vedhæftet

Dansk Havekunst år 1000-1996, af Annemarie Lund, side 209.

Danmarks Havekunst III, 1945-2002 af Annemarie Lund, side 235 – 237 i afsnittet side237-243 om Sven Hansen – havekunstens enfant terrible.

Med himlen som loft af Malene Hauxner, Arkitektens Forlag 2002, side 142, 144, 146 og 352.

Katalog fra en udstilling om samarbejdet mellem maleren Emil Gregersen og arkitekterne Friis og Moltke. 1993 Arkitektskolen i Aarhus.

Kulturarv.dk/kid

www.friis-moltke.dk

Kontaktpersoner:

By og Land i Syddjurs, Formand: Hans Grøn, HG@arkimand.dk, mobil: 30 86 66 64.
Ebeltoft Idrætscenter, Bestyrelsesformand: Jytte Bie Fabian, jytte.b.bie@gmail.com
Ebeltoft Idrætscenter, Centerleder: Knud Hansen, 86 34 20 53, ebeltoft@danhostel.dk
Friis & Moltke, arkitekt: Rasmus Riis, rr@friis-moltke.dk

PLANBESTEMMELSER/KOMMUNEATLAS

Der er ingen lokalplan for området.

Entreprenørskolen er omtalt i Kommuneatlas Ebeltoft, siden 13 under afsnittet, Bygninger i Landskabet:

”Et af de mest markante bebyggelsesmønstre, der har præget byens nyeste udvikling og landskabelige omgivelser samt bidraget med nye kapitler til arkitekturhistorien, er de store bygningsværker, der er opført i landskabelige omgivelser i byens periferi. Det er Entreprenørskolen (1968), Bøgehøj (1971), Rådhuset (1990), Den Europæiske Filmhøjskole (1993) samt Kvadrat (1978-98).

Bygningsværkerne er vidt forskellige hvad angår udformning, materialevalg og arkitekturretning. Men fælles for dem er, at de alle er præget af arkitektonisk kvalitet og ligger som forholdsvis store komplekser i landskabelige omgivelser. Endvidere er der et nært samspil mellem bygningsudformning og landskabsbehandlingen af de nære omgivelser. Således at bygninger og landskab danne et hele.”

Entreprenørskolen ligger i Nationalpark Mols Bjerge.

Der ligger en fredet gravhøj i områdets nordøstlige hjørne.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

De miljømæssige værdier knytter sigt til anlæggets diskrete indpasning i det bakkede morænelandskab der fremstår som stort set uberørt. På de omgivende sandede, næringsfattige og ugødede jorder finder man stadig den varierede vegetation med tilhørende bestand af sommerfugle og andre insekter, som kun findes på sådanne jorder.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Kulturhistorisk er anlægget en repræsentant for periodens vilje til at kvalificere medarbejdere til nye opgaver og arbejdsformer. Denne optimisme og fremsynethed afspejler sig i det ambitiøse byggeri, som Entreprenørforeningen fik opført til sine medlemmer.

Friis og Moltke indskriver sig som en af de store tegnestuer der i periode på 25 år fra midt i 1950’erne satte sit helt særlige aftryk på dansk arkitektur gennem opførelse af såvel en række private som store offentlige bygninger. Bygningernes karakteristiske træk fremstod bl.a. gennem et tæt samarbejde med kunstnere og landskabsarkitekter, i dette anlæg med landskabsarkitekt Sven Hansen og maleren Emil Gregersen.

ARKITEKTONISK VÆRDI

Entreprenørskolen er blandt de fremragende anlæg som Friis og Moltke fik opført, og indgår som en væsentlig del af de værker, der kan karakteriseres som den særlige danske brutalisme.

De arkitektoniske værdier knytter sig til anlæggets kraftfulde hovedgreb i den eminente indpasning af bygningerne i landskabet, det helstøbte gårdanlæg og den konsekvente brug af beton, som her er udnyttet til at give anlægget et både prunkløst og delikat udtryk.

Gårdens træer kan ses fra det omgivende landskab og giver en visuelt sammenhæng hermed. Samtidig udtrykker gårdspladsens minutiøst bearbejdede rum og betonbelægning en konsekvent og klar modsætning til det ubearbejdede landskab udenfor.

Tilsvarende signalerer bygningernes detaljerede overflader og taktfaste fagdeling en modsætning til landskabet. Den konsekvente fagdeling er anvendt til at sætte rammer for og sammenhæng i bygningernes plan. Den synlige betonkonstruktion er indvendigt anvendt som et fremtrædende arkitektonisk motiv i de ellers upyntede rum.

Gårdrummets stramme og elegante udformning formår i al sin enkelthed at understrege landskabets storladenhed og bygningernes enkle udtryk.

Gården er udformet så den både er et ankomst- og opholdsområde, og hvor placeringen af spejlbassinerne (nu græsfelter) ved værelsesfløjene på en enkelt måde adskiller gårdens offentlige og aktive del fra dens mere rolige del. Ved samtidig at vende alle de private værelser væk fra gården og ud mod landskabet får kursisterne ro til fordybelse samtidig med at de med få skridt kan komme til undervisning, spisning og socialt samvær.

De valgte materialer, deres overflader og stoflighed er anvendt som anlæggets ornamentik.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig til landskabets uberørte karakter og bygningernes tilpasning og samspil hermed. Kontrasten mellem det rå landskab og det enkle og samtidigt forfinede gårdrum accentuerer værdien af både landskab og bygning.

Hovedgrebet er et opbrudt og tilpasset firlænget anlæg, hvor de enkelte længer er variationer over samme tema. På en og samme tid knytter de sig sammen og adskiller sig fra hinanden afhængig af brugen. Anlæggets tværsnit viser, hvordan bygningerne både indarbejder og udnytter det skrånende terræn og skal fastholdes som en bærende fredningsværdi.

Ligeledes har de let skrånende græsklædte tag, der forener bygninger og omgivelser og får anlægget til at fremstå, som om det har rejst sig midt i landskabet, en bærende fredningsværdi.

Betonens ubehandlede overflader og materialitet, skifergulvenes overflader, den synlige konstruktion og de store glasflader er sammen med de overdimensionerede værn på svalegang og trappe stiltypiske træk med bærende fredningsværdier.

Emil Gregersens dekorationer og farvesætninger har på linje med det øvrigt bevarede inventar fra anlæggets opførelse og udformet af Friis og Moltke, bærende fredningsværdier. Specifikt er der tale om de hvidmalede stafferinger bl.a. på trappetrin og omkring døre og vinduer, lamper og pullerter i gården, bemaling af dørene i vestlængens opholdsrum, farvesætning af dørene i værelsesfløjenes gange samt garderober i beboelsesværelserne.

ANBEFALINGER

Det anbefales

- at gårdhaven føres tilbage til sin oprindelige form med spejlbassiner.

- at der udarbejdes en designmanual for det bevarede oprindelige bemalinger samt ud- og indvendige nagelfaste inventar, herunder de hvide indramninger omkring vinduerne, gårdrummets askebærer og lamper samt garderober, lamper og bemalinger på døre.

- at der udarbejdes en plejeplan for landskabet, der fastholder de magre, ikke gødede jorder med den dertilhørende flora.

TEGNINGER OG KORT

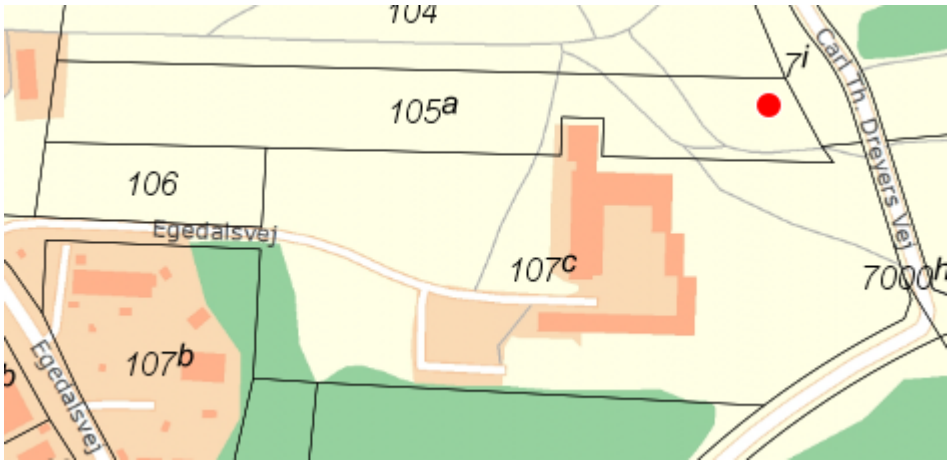

Rød plet markerer et fredet fortidsminde, her en gravhøj. Fra Fund og Fortidsminder på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside.

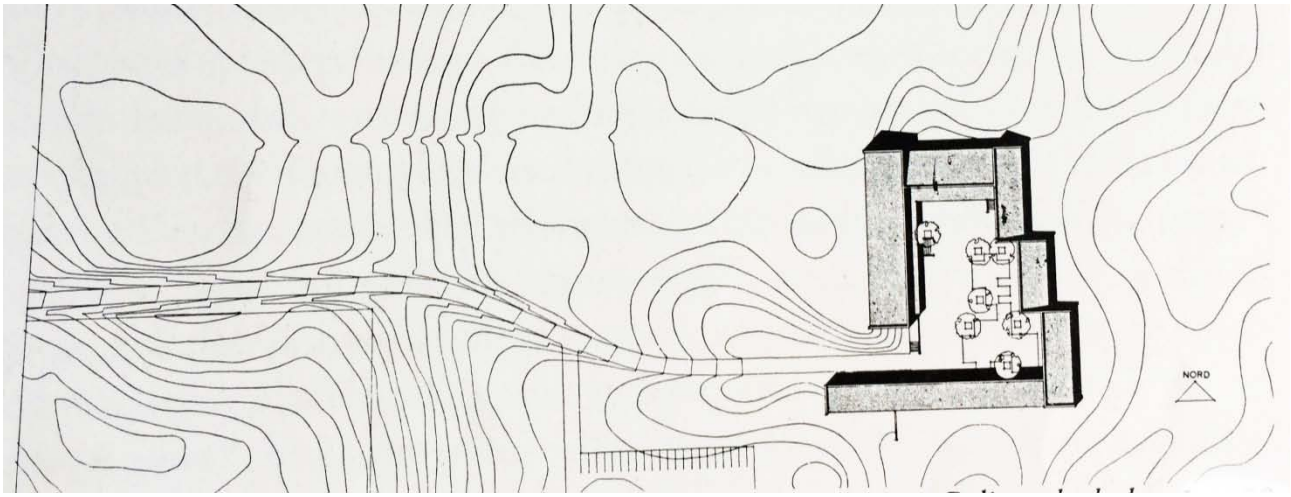

Situationsplanen viser, hvor kuperet grunden er.

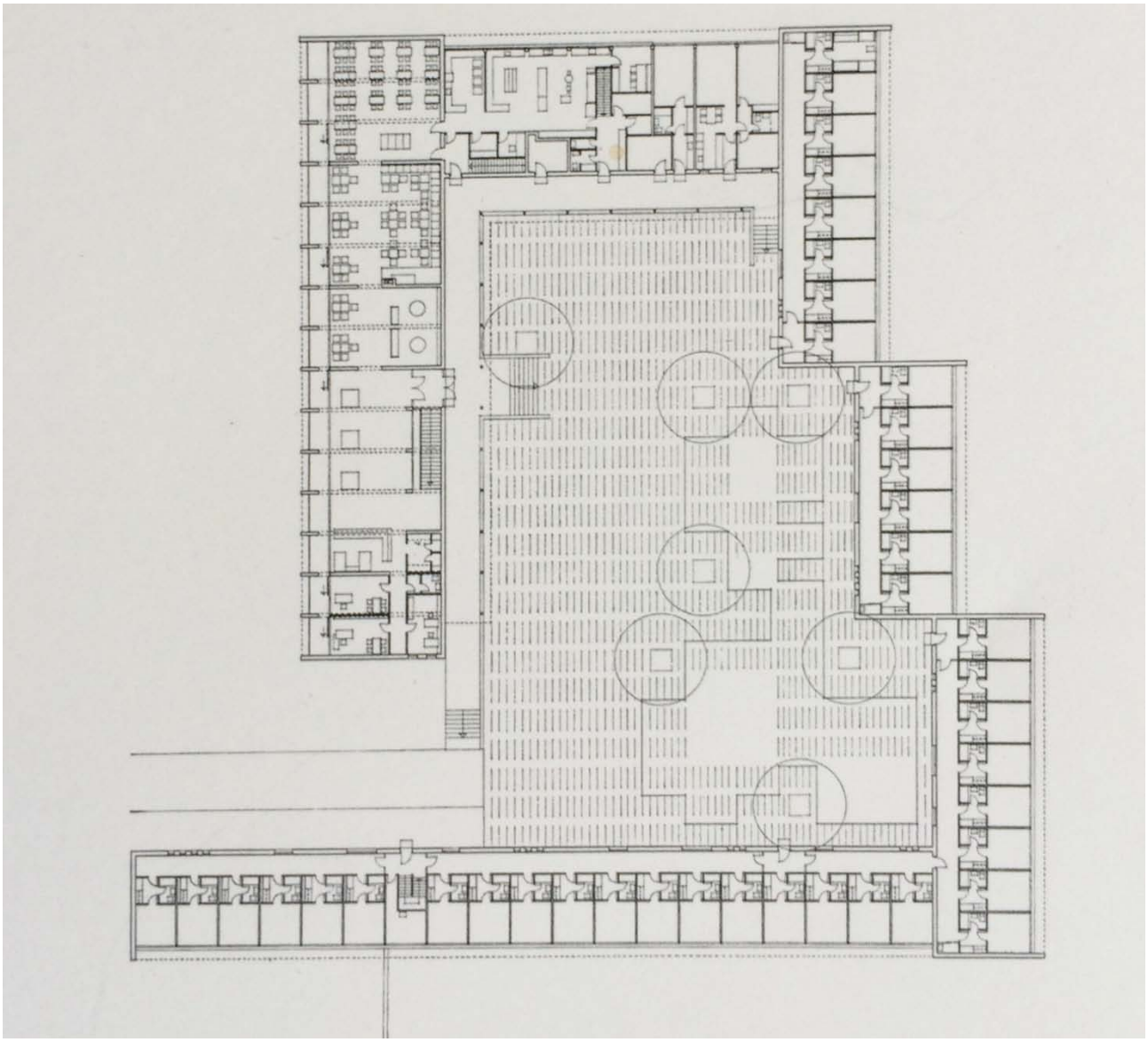

Stueetagens planløsning. Der er lavet få ændringer, betonkonstruktionens fagdeling er intakt.

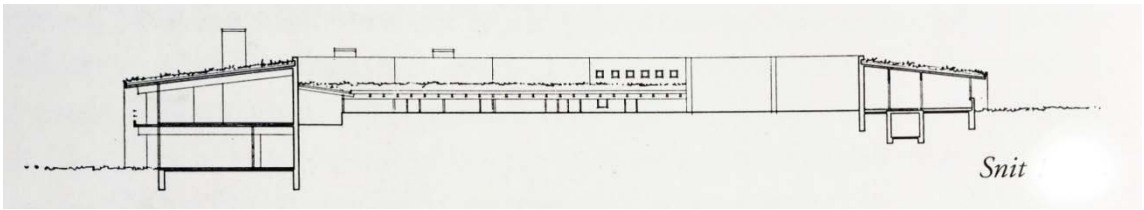

Tværsnittet viser, hvordan anlægget på elegant vis optager terrænfaldet på grunden.

BILLEDDOKUMENTATION

Ankomstvejen hæver sig og slår et lille sving. Bygningerne afslører sig først, når man er ganske tæt på.

Sydlængen tager imod de besøgende og leder dem ind i gårdrummet.

De lukkede gavle gentages som arkitektonisk motiv.

Østlængens sektioner er forskudt i forhold til hinanden. Betonens grå skala står smukt til landskabets kulører.

Bygningerne kigger op over det landskab, de tilhører.

Vestlængen i sin helhed. Yderst mod venstre ses tilbygningen. Den nytilføjede balkon skyder sig fra af tagudhænget.

Vestlængens tilbygning har græstørv på taget og høvlede brædder i facaden.

Østlængen opdeles taktfast af betonsøjler.

Betonsøjler står som brede skiver, der bærer det tunge tag.

De svære værn på overetagens svalegang møder betoner skiverne i stafferet, hvidt felt.

Den nedsænkede gang ligger under et halvtag med græstørv.

Trapperne er markeret med hvide stafferinger på samme måde som vinduer og døre.

Fra den nedsænkede gang er der indrammet kig ud gårdrummet.

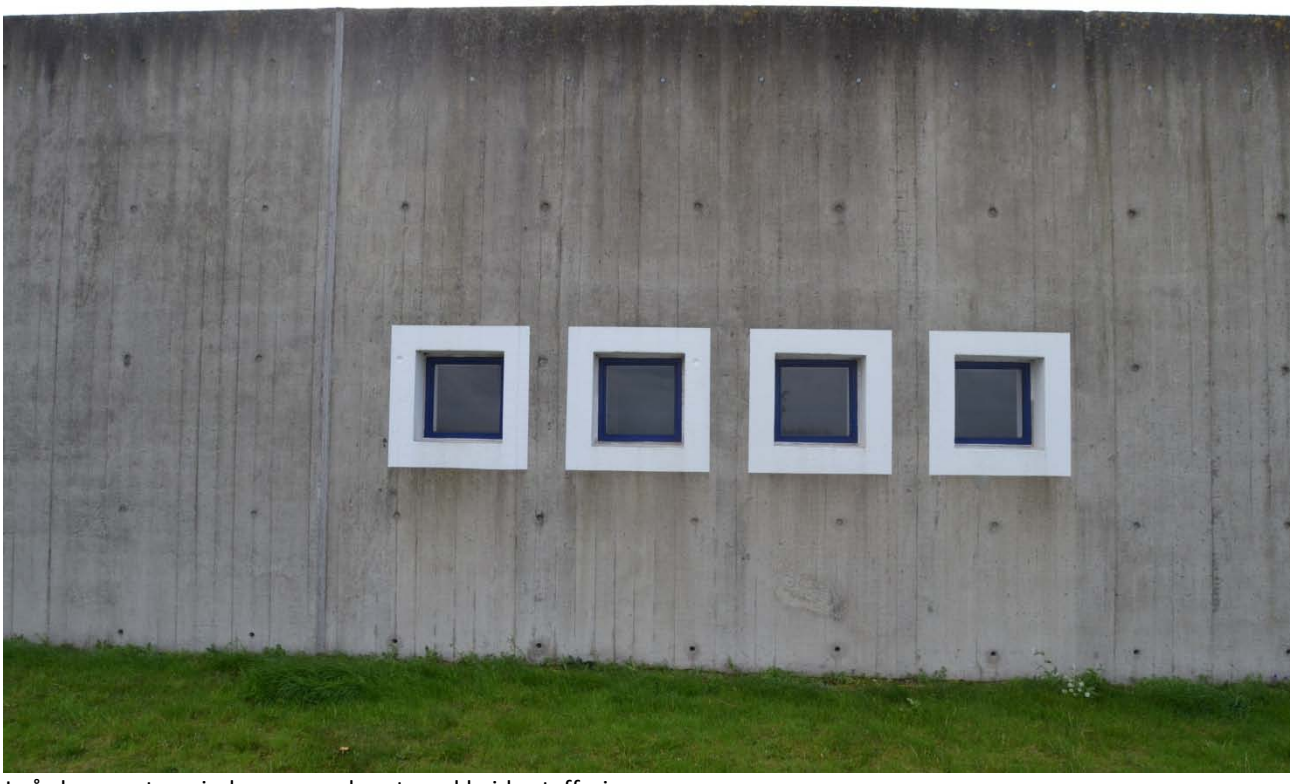

I gårdrummet er vinduerne markeret med hvide stafferinger.

Der er formgivet kobberlamper til gården. En udgave står frit i rummet ved bassinet og en udgave hænger på væggene. Stenene lå oprindeligt nede i bassinet, hvor der også voksede vandplanter.

De nuværende ejere har bygget en terrasse, lagt græs i bassinet og sat hvidt stakit op i gården. Receptionen har synlig

Receptionsskranken har fået glasoverdel.

Trappen fra foyeren går ned til underetagens åbne rum. Også her er værnene af svære, bemalede rør.

Den oprindelige dør er bevaret, men der er skabt visuel forbindelsen mellem reception og opholdsrum ved at isætte et vinduesfelt i døren. I øvrigt er den oprindelige farvesætning af Emil Gregersen overmalet ind mod receptionen.

I opholdsstuen er der i dag parketgulv. I loftet sidder de oprindelige, cylinderformede lamper. Der er åben forbindelse pejsestuen.

Pejsen er en sort kasse, der er monteret på væggen ved skorstenen.

Langs væggene i pejsestuen er en muret bænk. Siddepladserne markeres ved hjælp af hynder.

Vinduerne går fra gulv til loft.

Døren mod pejsestuen er udsmykket af Emil Gregersen.

Døren mod køkkenet er ligeledes udsmykket af Emil Gregersen.

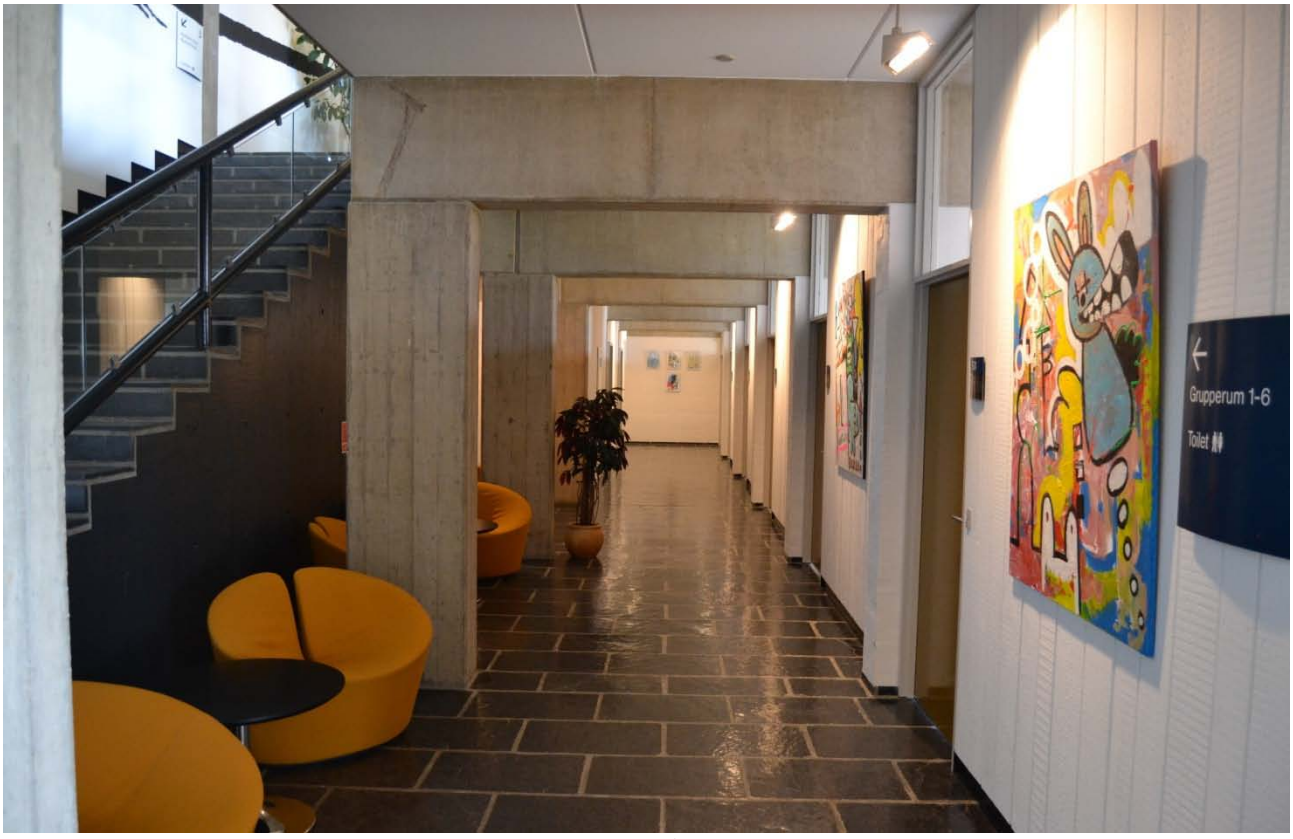

Der er adgang til vestlængens underetage via en trappe, der går fra foyeren. Mod venstre er toiletter, mød højre ligger grupperummene.

De store vinduer er opdelt af poster.

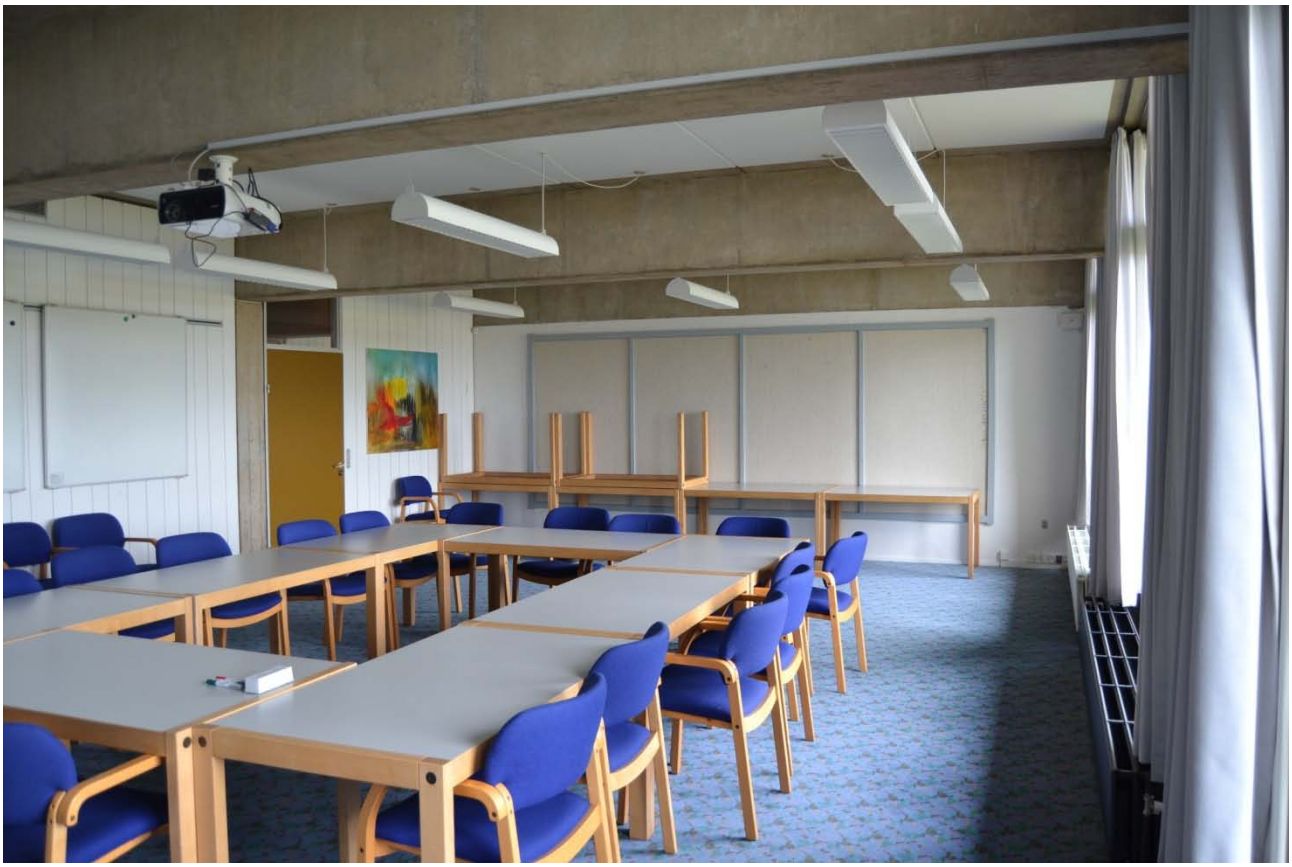

Undervisningsrummene er store lokaler med plads til klasseundervisning.

Under tavlevæggen er der væghængt skab til udstyr.

Der er en glaseret vask monteret på skifer.

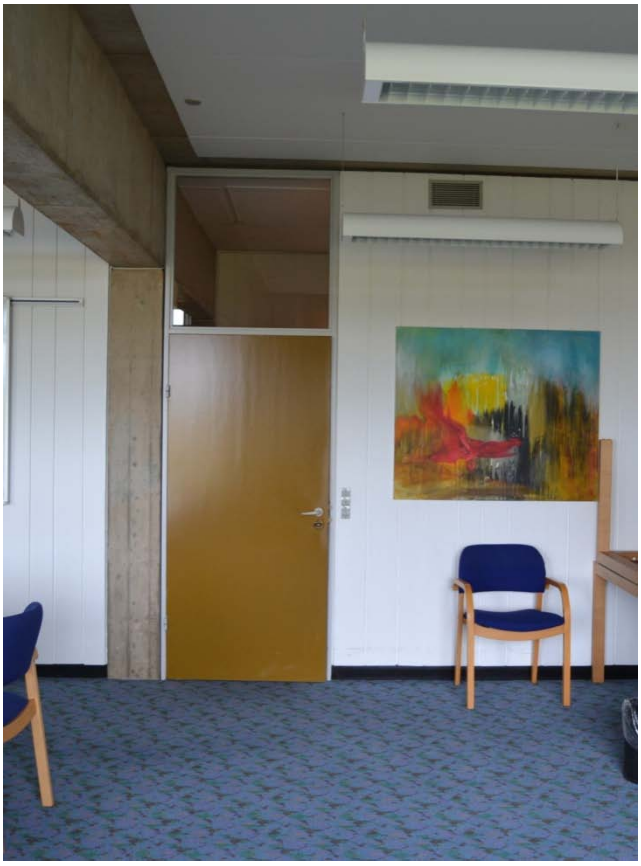

Over døren er en ruder, der giver lyd til gangen.

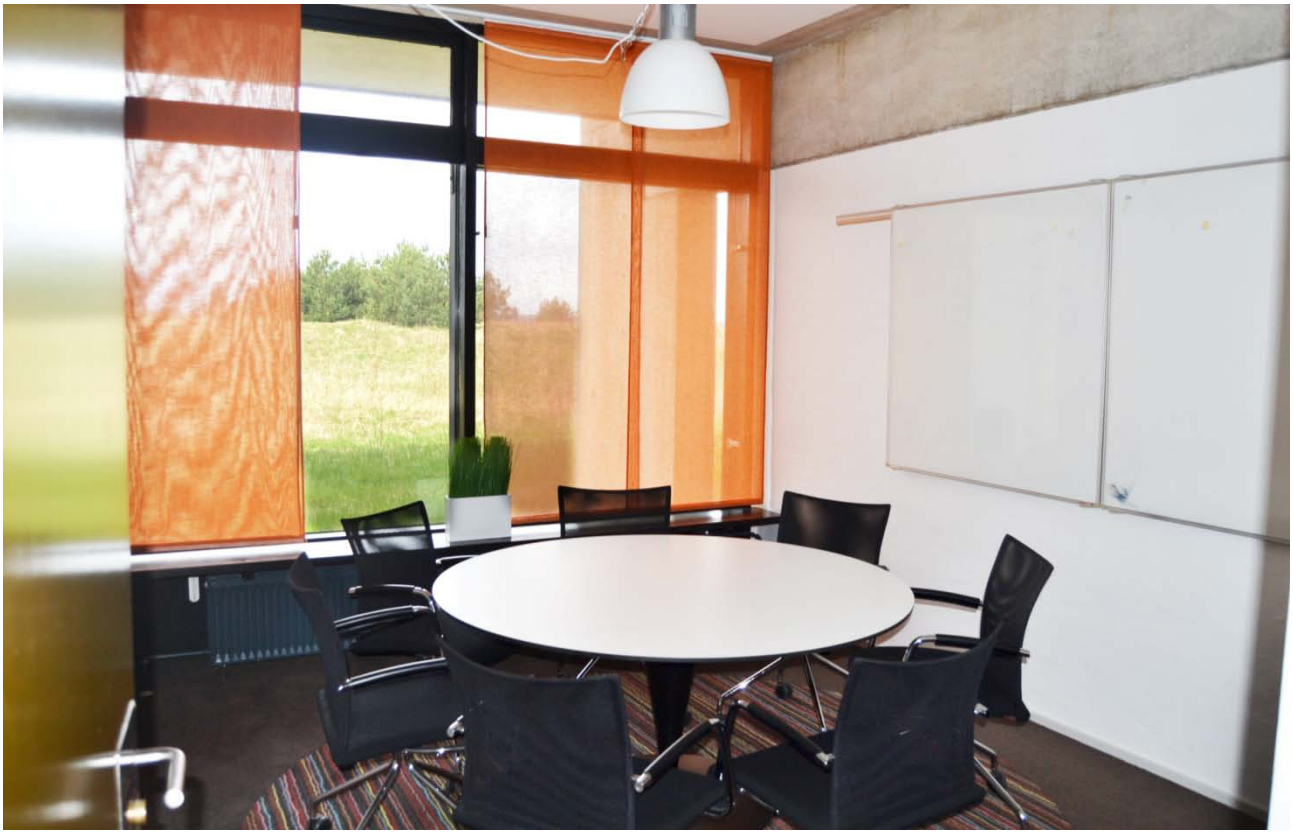

Der er brystning under vinduerne.

Konferencelokalet i tilbygningen har adgang direkte ud til landskabet.

Tilbygningen er føjet sammen med vestlængen via et glasoverdækket atrium.

Nordfløjen indeholder blandt andet industrikøkken.

Alle værelserne har store vinduer, der indrammer det dramatiske landskab.

Badeværelserne har terrazzogulv.

Der er indbyggede garderobeskabe

Gangen får lys fra de beskedne vinduer ud mod gårdrummet. Dørene her er farvet af Emil Gregersen.

HISTORISKE BILLEDER

Gårdrummets stærke referencer til japansk havearkitekturs æstetik ses tydeligt.

Hver detalje gennemarbejdet og enkeltheden giver et kraftfuldt, utilsløret udtryk, der ses overalt i bygningerne.

Dørenes farvede flader

Alle historiske fotos er fra www.arkitekturfotos.dk og taget af tegnestuen